

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.

IV. ARG.

STOCKHOLM, 15 JANUARI 1915.

Nr 2.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad.

Redaktion och Expedition: 6 Lästmakaregatan I
Redaktionstid: onsdag och lördag kl. 1/23—1/24.
Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.
Rikstel Norr 600. Allm. tel. 147 29.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.

Prenumeration genom posten:
Pris för 1915 1 krona. Lösnummer 5 öre.
För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av 1 kr. 75 öre i postanvisning till tidningens expedition.

Annonspis: 10 öre efter texten, 12 öre före texten per millimeterhöjd, större annonser och årsannonser rabatt.

Annonssavdeln.: Rikstel. 456. Allm. tel. 456.
9 f. m.—7 e. m.

Inledningen till ett nytt arbetsår.

Sällan ha väl föreningar och institutioner med ideella syften varit utsatta för en så stark påfrestning som under dessa orostider, då så mycket av människors verk utplånats som fotspår i sanden. Men å andra sidan ha de genom att bestå provet nu fått visa arten och styrkan av sin växtkraft. Hårdare stormar än dem som blåst under det sist förflutna året har väl den kvinnliga rösträttsrörelsen aldrig varit utsatt för, och fast man väl förnummit en darrning i trädets krona, har stammen dock stått obruten och rötterna sträckt sig så djupt ned i kvinnornas medvetanden, att stormvinden inte förmått rycka upp dem. En klar uppfattning av detta fick man vid L. K. P. R:s centralstyrelsemöte, som nyss ägt rum i Stockholm och som sammanfört kvinnor från skilda landsändar, kvinnor av skilda åskådningar och skilda kynnen, men alla förenade i en gemensam strävan, kvinnornas fulla medborgarrätt, utan vilken det sociala arbetet och viljan att rätta missförhållandena i samhället sakna det fasta underlag, på vilket alla reformer måste vila. Här möttes kvinnor från nordligaste Lappland och sydligaste Skåne, kvinnor, som under de hårda kristiderna tyngts av än större bördor än dem som så ofta falla på rösträttskvinnornas lott, men hos vilka man ingalunda fann någon avmattning eller minskad kamplust, utan snarare en ännu mera brinnande entusiasm och en stark vilja att bära vår sak fram till seger. Av det missmod och den resignation inför omständigheternas grymma lek, som man kunnat ha anledning att frukta, märktes intet. Varje centralstyrelsemöte är att betrakta som en milstolpe på vägen, men

Till

International Woman Suffrage Alliance.

Centralstyrelsen i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt, samlad till årsmöte i Stockholm januari 1915, känner ett behov att i närvarande skräckfyllda tid sända alla våra systrar i såväl de krigförande som de neutrala länderna en från hjärtat gående hälsning och en varm önskan om en snar och varaktig fred. Aldrig ha vi haft en starkare känsla av de internationella bandens värde än i denna söndringens tid. Våra erfarenheter såsom förmedlare av förbindelserna mellan de krigförande länderna ha visat oss att till och med i dessa länder ha rösträttsrörelsens kvinnor förmått höja sig över nationalhatet och mötas med kvinnorna från motsidan i kvinnligt medlidande och kvinnlig hjälpsamhet.

Särskilt vilja vi uttala vår beundran och tacksamhet till Internationala kvinnorösträttsalliansens arbetsutskott i London och till redaktionen av alliansens tidning, *Jus Suffragii* — vilkas medlemmar alla tillhöra ett krigförande land — för det i sanning storartade sätt på vilket de fylla sin ömtåliga uppgift att i dessa för alla internationella sammanslutningar så prövande tider upprätthålla samarbetet de olika nationerna emellan. Aldrig har betydelsen av ett verkligt internationellt organ för vår rörelse framstått med sådan klarhet som nu. Vi känna oss övertygade att om det efter detta ödesdigra krig skall lyckas oss kvinnor att återknyta de internationella banden, ha vi i hög grad att härför tacka den opartiskhet och den i bästa mening internationella anda i vilken arbetsutskottet och *Jus Suffragii* redaktion under dessa månader skött sin uppgift att även under kriget upprätthålla åtminstone bland kvinnorna en god vilja.

Stockholm 8 januari 1915.

För centralstyrelsen i
Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt:

Signe Bergman
ordförande.

denna gång kan man med fullt fog påstå, att blickarna inte så mycket riktades på den redan tillryggalagda vägsträckan, utan fastmer på den väg, vars perspektiv sträcker sig långt in i framtiden. Under kampens hetta händer det mången gång att man glömmer målet för medlet, men genom de omvälvningar som nu försiggå i Europa och som kanske i grunden komma att omskapa samhället, och genom de sociala frågor, vilkas lösning tränga allt närmare inpå oss, stannar blicken inför det väsentliga, inför det som gav den första impulsen till den kvinnliga rösträttsrörelsen. Först rösträtten, vil-

ken är medlet, och sedan de sociala reformerna, som äro målet, ha kvinnorna alldeles följdenligt resonerat, men under kristider kan en omedelbar uppslutning kring de frågor, bland andra nykterhets- och fredsfrågan, vilka äro av livsavgörande betydelse för vårt folk, visa sig vara av nöden, och i detta avseende känner rösträttsföreningen sitt ansvar. Inför de sociala missförhållandena som genom kristiden mer än någonsin bringas i dagen, öppnas ögonen på många kvinnor, som förut varit blinda för rösträttens betydelse. Och få kvinnorna väl upp ögonen för den sociala nöden, komma de sedan inte att

avfärda rösträtten med en axelryckning. Det är så ofta endast kunskap och upplysning som fattas, och nu liksom alltid är det rösträttsföreningarnas uppgift att inrikta sin tid och sina krafter på den sociala upplysningen. Vi måste vinna den stora massan av kvinnor, som ofta utgör ett hindrande block, men som kan förvandlas till ett värdefullt krafttillskott. Genom att nå allt fler och genom att till slut bilda en kompakt majoritet, bli vi oöverbinnerliga, och då kommer även avgörandet, inte att vila på en Första kammarmajoritet av femton eller sexton röster, utan på oss själva.

Vår nyaste senator.

Redaktör G. H. v. Koch.

Med redaktör G. H. v. Koch inträder i riksdagens Första kammare en av de mest kända och mest uppskattade representanterna för det sociala arbetet i vårt land. Den initiativkraft och grundliga kännedom om sociala förhållanden och socialt arbete, som äro utmärkande för honom, representerar helt visst ett mycket värdefullt tillskott vid behandlingen av de många stora sociala frågor, som vänta på en alltför länge undanskjuten lösning. Hur omfattande och banbrytande hans verksamhet på det sociala arbetets område länge varit och alltför långt är, framgår bäst av en kort överblick över de verksamhetsområden, där han gjort sina viktigaste insatser. Såväl den kooperativa rörelsen i Sverige som folkbildningsarbetet kunna räkna honom bland sina pionjärer, och inom nykterhetsrörelsen intager han sedan länge ett framstående rum. Att social upplysningsverksamhet ägnar han ett oförtrutet arbete, dels som skriftställare och föreläsare, dels som utgivare sedan 1901 av Social tidskrift. Liksom han var en av de ledande vid startandet av Centralförbundet för socialt arbete, så har han alltsedan bildandet av Svenska fattigvårdsförbundet utgjort dess centrala kraft. I bostadsfrågan, egna-hemsfrågan, barnvårdsarbetet har han tillfört reformsträvandena många goda uppslag och värdefulla personliga insatser. Genom omfattande studieresor i Amerika, England m. fl. länder, har han haft tillfälle att förvärva framstående insikter i en mångfald socialpolitiska spörsmål. Den ingående kännedom han på sina talrika resor som föreläsare och som konsulent i fattigvårdsärenden förvärvat om de förhållanden, under vilka det svenska folket i olika trakter lever och arbetar, torde också vara synnerligt värdefull för hans nya verksamhet som riksdagsman. Då kristiden med alla dess svårigheter kom över oss genom världskriget, hörde redaktör v. Koch

Rösträtt för Kvinnor

årg. 1912-1914

bundna i ett band, gult eller grönt. Pris 4 kr.

Rekvireras genom Expeditionen, 6 Lästmakaregatan, Stockholm.

Mer än 14000 kvinnor

försäkrade i

SVENSKA LIF

Skandinavians största ömsesidiga livbolag.

LAGERSONS

SKOMAGASIN

Jakobsgatan 18 - Fredsgatan 8

L. K. P. R:s 12:te centralstyrelsemöte.

I fredens och det sociala arbetets tecken.

Första dagens förhandlingar.

L. K. P. R:s 12:te centralstyrelsemöte hölls i Stockholm fredagen den 8 och lördagen den 9 januari. Fröken Anna Whitlock hade även detta år ställt sin skollocal till mötets disposition, och för alla närvarande var det säkert både till glädje och trevnad att åter få samlas i Whitlockska samskolans vackra hörsal.

Mötet öppnades av Landsföreningens ordförande, fröken Signe Bergman, som i ett kortare anförande gav en resumé av det gångna årets politiska händelser, vilka även kastat sin skugga över kvinnornas rösträttsfråga. Landsföreningen hade också under de politiska stormarna känt en stark påfrestning, men dock stått orubbad, och fröken Bergman trodde att rösträttsföreningen med lugn kunde motse de tider som stunda. Trots den röstförskjutning, som ägt rum i riksdagen, kan man dock säga, att rösträttsfrågan gått framåt, detta på grund av de världsomskapande makter som nu äro i rörelse och som måste vägabrinda ett nytt och bättre samhälle, där kvinnorna säkert komma att få en helt annan plats än den som tidigare tilldelats dem. Kriget har visat sig vara den kraftigaste propaganda för kvinnorösträtten. Det visar dagligen ohärbharheten i påståendet att statens styrelse icke skulle angå kvinnorna. Talarinnan påvisade också hur kvinnorna överallt räckt varandra hjälpande händer och arbetat för upprätthållandet av de internationella förbindelserna. Det ligger dock en viss fara i att låta nuets omsorger undanskymma det stora målet som rösträttskvinnorna gjort till sitt, och särskilt på de neutrala ländernas kvinnor vilar ett stort ansvar. Efter att ha citerat mrs Chapman Catts ord, att kvinnans politiska rösträtt kommer att gripa in i själva grundvalarna för mänsklighetens utveckling under århundraden framåt, uttryckte fröken Bergman den förhoppningen, att känslan av vårt måls höghet skulle bli vägledande för

till de sociala arbetare, som allra starkast togs i anspråk för att möta den hotande nöden, först såsom medlem i statens arbetslöshetskommission, sedan som verkställande ledamot i Stockholms stads arbetslöshetskommitté, där han f. n. nedlägger ett synnerligen omfattande organisatoriskt arbete.

De humanitära och sociala strävanden, åt vilka redaktör v. Koch under en lång följd av år ägnat sin framstående kraft och sitt oegennyttiga intresse, äro av den art, att de i ovanligt hög grad intressera kvinnorna. Men dessa ha ytterligare en anledning att glädja sig åt hans inval i Första kammaren däruti, att han alltid ägnat kvinnornas egna strävanden den största sympati och intresse. I Social tidskrift har den kvinnliga rösträtten alltid funnit en varm förespråkare. Redaktör v. Koch har vid några tillfällen varit representant för de sociala strävandena vid stora internationella kvinnokongresser, och han har alltsedan föreningens stiftande varit styrelsemedlem i de svenska människors förening för kvinnans politiska rösträtt. Med hans inträde i Första kammaren kunna kvinnorna räkna på att ha vunnit, icke blott en anhängare, utan också en övertygad och talangfull försvarare av deras rätt och inflytande i samhället.

Äkta makar!

Försumma icke inbördes testament! Uppsättes för Kr. 5.- Råd och upplysningar Kr. 2.-
JOH. J:SON CARLOS ADVOKATBYRÅ
Ad. Fredr. Kyrkogata 15. Telefoner. Exam. jurister.

arbetet under det nya året och för mötets förhandlingar, och förklarade det tolvte centralstyrelsemötet öppnat.

Val.

Efter av L. K. P. R:s sekreterare förrättat namnupprop valdes till sekreterare för mötet fruarna Ester Brisman och Gertrud Rodhe samt fröknarna Elin Odencrants och Elsa Moberg, och till protokolljusterare fruarna Alma Lénström och Gulli Petrini. Till presskommitté utsågos fruarna Gerda Hellberg, Ellen Hagen, Gulli Petrini och Jenny Velander, med fruarna Else Kleen och Elin Wägner som referenter.

Till L. K. P. R:s ordförande och vice ordförande omvaldes med acklamation fröken Signe Bergman och d:r Karolina Widerström.

Till representanter i C. S. A. omvaldes fröknarna Anna Whitlock och Signe Bergman samt fruarna Kristina Borg, Leonore Odencrants och Mary von Sydow.

I en för mötet särskilt tillsatt resolutionskommitté invaldes fru Anna Wicksell och fröknarna Elin Wahlquist, Anna Grönfeldt och Jenny Walderstedt.

Till revisorer av resekostnadsfördelningen valdes fru Augusta Tonning och fröken Irwid Bergius.

Meddelanden från sekreteraren.

Sekreteraren, fru Ezaline Boheman, redogjorde härefter för arbetet under det gångna året. Antalet föreningar utgjordes den 31 dec. 1914 av 209, därunder 24 filialer. Det gångna året har fått ett tillskott av 4 nya föreningar, Aneby, Ljungbyhed, Nybro och Sävsiö, men också minskats med 4. Sekreteraren såg dock intet skäl att misströsta ty på platser, där man minst väntat det, har intresset under dessa tider ökat och en minskning har en gång förr under L. K. P. R:s tillvaro ägt rum, nämligen kongressåret 1911. Under tioårsperioden 1904—1914 visar förningsantalet en ökning av 174 föreningar. Förslagsverksamheten behandlades därefter och meddelades att 27,558 ex. tryckalster utgivits, varibland märkas "Kvinnorösträtts riks dagshistoria" av d:r Gulli Petrini, "Landstingens uppgifter och betydelse" av samma författare, "Kristid, nykterhet och kvinnorösträtt" av Sigrid Kruse m. m. Sedan årsberättelsen diskuterats, redogjordes för L. K. P. R:s deltagande i Årstautställningen samt för den stora opinionsyttringen, som samlade 351,454 namn, frukten av ett helt års möda och arbete.

De Bergman-Österbergiska samhällskurserna.

Sedan skattmästarens berättelse uppläst, lämnade friherrinnan Ebba Palmstierna en redogörelse för de Bergman-Österbergiska samhällskurserna under året. Vårterminen 1914 hölls kurser i Kalmar län, dels på Öland, dels på fastlandet, varunder 67 föreläsningar hölls på 20 olika platser, samt i Gävleborgs län med 69 föreläsningar på 29 olika platser. De till hösten planerade kurserna måste på grund av kriget inställas, men i deras ställe använde man sig av enstaka föreläsningar inom rösträttsföreningarna. Turnén startades i Kronobergs län och

fortsattes i Örebro och Älvsborgs län. En sammanhängande kurs med fröken Emma Aulin som ledare har ägt rum i östra delen av Jönköpings län, varunder 39 föreläsningar hållits på 12 platser. Tillsammans ha under året hållits 168 föreläsningar, besökta av sammanlagt 12,938 åhörare. Kurser planeras till våren i Södermanlands och Jämtlands län.

Till kommitterade för samhällskurserna för 1915 valdes för Götaland fruarna Anna Wicksell och Frigga Carlberg samt fröken Gerda Planting-Gyllenbåga med fru Maja Strandberg som suppleant. För Svealand valdes fruarna Gerda Hellberg, Gulli Petrini och Ellen Hagen med fru Ella Billing som suppleant. För Norrland fru Maria Widegren, fröknarna Anna Grönfeldt och Märtha Bucht med fru Gerda Modén som suppleant.

L. K. P. R. och pressen.

Nästa punkt på programmet om L. K. P. R. och pressen inleddes med en sällig och belysande redogörelse för tidningen Rösträtt för Kvinnor av fröken Hanna Arpi. Tidningen har under 1914 utkommit i 24 nummer och i en sammanlagd upplaga av 144,000 exemplar mot 121,000 under 1913. Under den diskussion som utspänd sig uttalades önskvärdenheten av att få tidningen, vilken utgör det bästa agitationsmedel, spridd till allt vidare kretsar, och centralstyrelsemedlemmarna uttalade sin beredvillighet att vara på sin ort arbete i denna riktning.

Ordföranden meddelade att fru Ester Brisman, på grund av ökade familjeplikter, från och med innevarande år frånträtt sin befattning såsom redaktör för tidningen och efterträts av fru Gurli Hertzman-Ericson, som skött redaktörskapet även under det gångna året. Fru Brisman kvarstår dock såsom ansvarig utgivare. Fröken Bergman frambar L. K. P. R:s varma tack till fru Brisman för hennes nitiska och intresserade arbete och uttalade den förhoppningen, att tidningen allt framgent skulle få påräkna fru Brismans värdefulla hjälp i den mån hennes tid medgäve det.

Innan redogörelse lämnades för L. K. P. R:s artikelserie ägnade ordföranden, under djup rörelse, några varma minnesord åt Klara Lindh, artikelseriens första redaktör, erinrande om vad hon betytt för rösträttsrörelsen, och beslöt mötet på ordförandens förslag att avsända ett telegram till den avlidna make, redaktör Karl M. Lindh i Gävle.

Av redogörelsen för serien, som lämnades av fru Gerda Modén, som efter fru Lindhs död skött redaktörskapet, framgick att artiklar under året influtit i 24 tidningar med en sammanlagd upplaga av 250,500 ex. Artiklarnas antal hade varit 12. Till redaktör för artikelserien valdes fru Modén.

Till Sveriges korrespondent till Internationella kvinnorösträttsalliansens tidning Jus Suffragii återvaldes fru Boheman. Härefter påkallade fru Wicksell de närvarandes intresse för Jus Suffragii, som hållit oss å jour med det beundransvärda arbetet, som efter krigsutbrottet organiserats från det internationella huvudkvarteret i London och utomordentligt skött sin uppgift att uppehålla sambandet mellan de olika ländernas kvinnor. På ord-

Västerlånggatan
(f. d. Barnängens lokal).

ASTRID SÖDERQUIST
KAPPAFFÄR

1 Klass Damskrädderi.
Alltid väl sorterat lager i fördelaktiga prislägen.
Specialité:
J. A. WETTERGRENS FABRIKATER.

förändens förslag beslöt mötet enhälligt att tillstålla Internationella kvinnorösträttsalliansen ett sympatiuttalande med uttryck för L. K. P. R:s känsla av beundran och tacksamhet särskilt till arbetsutskottet i London och redaktionen av Jus Suffragii. Uttalandet återfinnes på annat ställe i dagens nummer.

Samarbetet mellan nordens kvinnor.

Fru Ezaline Boheman, som varit L. K. P. R:s representant vid det nordiska kvinnomötet i Köpenhamn sommaren 1914, skildrade sina intryck därifrån och tolkade mötesdeltagarnas förhoppning om de nordiska kvinnornas samarbete i sådana frågor, där de ha gemensamma intressen att bevaka. Centralstyrelsemötet gjorde följande uttalande, som man beslöt att tillstålla Dansk Kvindesamfund i Köpenhamn: "Centralstyrelsen i den svenska Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt, samlad till årsmöte, uttalar sin anslutning till tanken på ett samarbete mellan nordens kvinnor i sådana frågor, där de ha gemensamma intressen att bevaka, men anser att bildandet av en organisation i detta syfte kan uppskjutas till dess lugnare tider inträtt."

Rösträttsmöte sommaren 1915.

Mötet uttalade önskvärdenheten av att under kommande sommar anordna ett allmänt svenskt rösträttsmöte, om det politiska läget så medger. Fröken Gerda Planting-Gyllenbåga framförde å sin förenings vägnar en inbjudan till ett möte i Huskvarna, där man, förutom behaget av de vackra omgivningarna, även skulle få tillfälle att se det första och enda rösträttshus, som uppförts i Sverige. Mötet antog med tacksamhet fröken Planting-Gyllenbågas inbjudan.

Sedan det vilande förslaget till ändring av Landsföreningens stadgar antagits utan diskussion och en del mindre angelägenheter behandlats avslöts förmiddagens förhandlingar.

Aftonens halvskilda möte.

F. K. P. R. och landstingsvalen.

Klockan halv 8 sammanträdde centralstyrelsen till ett halvskilt möte i Whitlockska samskolans, till vilket även medlemmar af F. K. P. R. ägde tillträde. Sedan fröken Signe Bergman hälsat de närvarande välkomna, bestogs talarstolen av fru *Elisabeth Wærn-Bugge*, som utvecklade arten av det motstånd, som från Första kammars högern mött kvinnorna i deras kamp för sin rösträtt. Fru Bugge ansåg att de närmaste riktlinjerna för rösträttskvinnornas arbete borde vara att begagna den rösträtt till landstingen som står dem till buds och därigenom inverka på Första kammarens sammansättning. Resultatet av föregående omröstningar visar, att kvinnorna behöva 15 å 16 röster i Första kammaren för att genomdriva sin sak, och nu gäller det att bearbeta opinionen i de län, som välja ledamöter

Var skall man få ett gott kaffe!

Jo på
Nykterhetskaféet & Konditoriet
St. Eriksgatan 30. Allm. Tel. 287 28.
Obs! Enskilda rum finnas för komitéer och sällskaper.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & Co Sveriges äldsta, största o. bäst
renommerade specialaffär i

Kungl. Hofleverantör

Siden- & Ylle-Klädningsstyger

Rikst. 4 29 Fredsugatan 3, Stockholm. A. T. 50 48 Prover t. landsorten sändas gratis o. franco.

RING ANTON BRODÉN'S JURIDISKA BYRÅ
Allm. Telefon 201 68 68 VÄSTERLÅNGGATAN 68, STOCKHOLM. Rikstelefon 144 68.

Utför alla Juridiska o. PRIVAT-DETEKTIVA uppdrag diskret, fort och billigt.

1916-17. Medlet här till ansåg talarinnan vara att anskaffa lämpliga resetalare och agitatorer, vilka voro förtrogna med landsbygdens förhållanden, med människornas sätt att se och känna, agitatorer, som voro kloka, rådiga och praktiska och vilka även förstodo att respektera människors fördomar. Det var en systematisk husagitation fru Wærn-Bugge förordade, och hon utvecklade i några breda drag planen för denna agitation, vilken nu i år måste bedrivas.

Kvinnorna och nödhjälpsarbetet

var nästa punkt på aftonens program och inleddes av fru Karin Fjällbäck-Holmgren, som redogjorde för de erfarenheter hon haft från en hjälpbyrå i Stockholm. Efter att ha skildrat hur den centrala understödskommittén bildats och hur den fungerat samt den omfattning arbetet genom det stora tillskottet av frivillig arbets hjälp fått, gick fru Holmgren in på det system, varigenom en hjälpsökande erhåller understöd. Det gäller att underrätta sig om hans person, hans bostad och levnadsförhållanden, en i många fall mycket invecklad procedur, då det inte alltid är de oförskyllt arbetslösa, som begära understöd, utan även yrkestigarna och de konstant arbetslösa. Fru Holmgren ansåg dock att man tämligen snart kom på det klara med de senare, enligt en metod som i praktiken visat sig förträfflig, nämligen att skaffa vederbörande arbete, i vilka fall de lättjefulla snart nog dunstade av och agnarna lätt skildes från vetet. Av understödstagarna har flertalet visat sig vara män, ett faktum som talarinnan kraftigt underströk; en rapport från arbetsförmedlingen visar nämligen en kvinna på tio män. I många fall har det i de nödställdas familjer rörande den eller den kvinnliga medlemmen hetat: "Hon är ju kvinna, hon reder sig nog."

Under sitt arbete på hjälpbyrån hade fru Holmgren kommit till insikt om vikten av att arbetsförsäkringen snart löses, ty kroppsarbetaren lever under ett olidligt osäkerhetstillstånd. Tillfälligheter eller en godtycklig arbetsgivare kunna driva honom från en god ställning i samhället direkt i nöd och elände. Även för de usla bostadsförhållandena, av vilka fru Holmgren under sin verksamhet fått en rik och sorglig erfarenhet, måste samhället snart

råda bot. Och vad arbetarkvinnorna beträffar måste man, genom att skaffa dem bättre yrkesutbildning, möjliggöra att det tunga, och ofta otacksamma arbete de utföra i hemmen kommer till erkännande. Det av varm känsla burna, på goda uppslag rika föredraget mottogs med starka applåder.

Nästa talare, yrkesinspektören fröken Kerstin Hesselgren, kompletterade fru Fjällbäck-Holmgrens upplysningar genom att skildra det arbete, som utförts förnämligast av Kvinnornas uppbyggd, men även av andra kvinnosammanslutningar. En viktig gren av detta hjälparbete har varit Kvinnornas uppbyggd livsmedelsdepot, där husmödrarna fått inlösa goda varor och där man med tålmod och intresse bistått dem i olika avseenden. Sömnadskurserna ha för många varit till ovärderlig nytta och över 100 husmödrar ha på dessa varit sysselsatta med att förfärdiga kläder åt sig själva och sina barn. På Östermalm har en tvätträttning satts i gång och även den av Södra K. F. U. K. startade påsfabriken för arbetslösa tobaksarbeterskor fordrar ett varmt erkännande. I sammanhang härmed påpekade fröken Hesselgren den oerhörda fara för vilken den arbetslösa ungdomen är utsatt, och i likhet med fru Holmgren uttalade hon som sitt önskemål den yrkesutbildning, som av de unga flickorna kunna skapa dugande och målmedvetna samhällsmedlemmar.

Fröken Hildur Öijer, Göteborg, var inte själv närvarande, men hennes anförande om nödhjälpsarbetet, sådant det organiserats i Göteborg, upplästes av fru Hertzman-Ericson, och åhördes med stort intresse. Även i Göteborg bildades, liksom på så många andra ställen i landet, ett Kvinnornas uppbyggd, som senare inom sig bildade en Barnhjälpskommitté med fru Frigga Carlberg som ledare. En hel del av F. K. P. R:s medlemmar ställde sina krafter till kommitténs förfogande och föreningen gav behållningen av ett föredrag till kommittén. Dess mission var dubbel: att ge arbete åt mödrar och dela ut kläder åt deras barn. Arbetet ökades i samma mån som allmänhetens intresse, och vid jultiden fick det ett förut icke annat omfång genom Göteborgspostens medverkan till en extra julklappsinsamling. Fröken Öijer avslutade sin redogörelse med en stilla undran varför inte kvinnorna,

nu när det visat sig att de så väl behövas, inte också erkännas, och hon hoppades att de som så fråga vore unga, så att de hade tid att vänta på svaret.

Fröken Elin Wahlquist, Sundsvall, skildrade hur Kvinnornas uppbyggd organiserats och arbetat på deras respektive orter, och till slut lämnade fru Elsa Perselli, Örebro, en livfull skildring av det tillfälle, då 4,000 kvinnor i Örebro uppvaktade landshövding Bergström med begäran om rusdrycksförbud, men genom landshövdingens svar blevo så bittert kränkta i sin rätt som hustrur och mödrar. Åhörarna lyssnade med spant intresse till fru Persellis framställning, som avslutade aftonens möte, vilket givit en klar och omfattande föreställning om vad kvinnorna under kristiderna utträttat i skilda delar av landet. Samtliga talare avtackades med livliga applåder.

Andra dagens förhandlingar

öppnades klockan 10 i Whitlockska skolans hörsal under fröken Signe Bergmans ordförandeskap. Den första frågan på dagens program

Vad kan göras för kvinnornas rösträttsfråga under nuvarande politiska situation?

inleddes av d:r Karolina Widerström, som började med att klargöra den politiska situationen och sammansättningen av Andra kammaren, där partiernas inbördes styrkor visserligen äro betydligt förändrade, men där i alla fall de båda partier som ha kvinnornas rösträtt på sitt program tillsammans ha majoritet. Beträffande Första kammaren intar även den efter nyvalen ungefär samma ställning till vår fråga som förut, d. v. s. ogynnsam. Spörsmålet är nu om vi böra arbeta för att vår fråga redan under den stundande riksdagen tas upp till behandling. Att den skall tas upp under denna riksdagsperiod är ju en självfallen sak. Atskilligt talar för en omedelbar aktion, ty regering och riksdag få inte tro att vi givit tappt, när efter trettionde stormningen fästningen ändå inte är i våra händer. Inom regeringen ha vi det så pass bra förspant, att justitieministern är på vår sida och statsministern har förklarat sig vara viss om att "kvinnornas strävan efter med-

borgarrätt är förestavad av omtanke, icke blott om egna krav, utan även om landets väl". Och sedan försvarsfrågan är löst, måste regeringen även ägna sig åt andra frågor. Och kunde det inte tänkas att då även det löfte konungen gav i trontalet i jan. 1914 infriades med en kunglig proposition?

Sedan d:r Widerström klart visat att utsikterna till frågans lösning på denna väg icke voro stora, upptog hon tanken på en partimotion till denna riksdag. Men då detta blir den första riksdagen under treårsperioden, ansåg talarinnan det klokare att invänta ett gynnsammare tillfälle än det närvarande för vår frågas framförande i riksdagen.

Efter en livlig diskussion gjorde mötet följande uttalande:

"Mer än någonsin övertygad om det berättigade i kvinnornas rösträttskrav, anser dock centralstyrelsen att ett förnyat framförande av kvinnornas rösträttsfråga i riksdagen icke behöver ske vid innevarande riksdag — den första i perioden — helst som de nu rådande exceptionella förhållandena så starkt bringat andra frågor i förgrunden.

Skulle en förändring i situationen inträda, är centralstyrelsen beredd att upptaga frågan till förnyad prövning."

Fröken Signe Fridholm upptog den synpunkten till diskussion, om det inte vore lämpligt att till att börja med arbeta för politisk rösträtt åt kommunalt röstberättigade kvinnor. Talarinnan ansåg att man fann det största antalet intresserade kvinnor i de kommunalt röstberättigades led, och man borde vara glad åt en reform som kunde avkorta vägsträckan.

Diskussionen visade att den allmänna opinionen gick i motsatt riktning. Fröken Whitlock framhöll den styrka som legat i kvinnornas enighet och vilken inte borde utsättas för en påfrestning, och även d:r Petrini ansåg att sådana riktlinjer skulle medföra en splittring. Ävenledes ansåg hon det vara ett misstag att de kommunalt röstberättigade äro de mest intresserade, ty många förmögna män ställa om att deras hustrur bli kommunalt röstberättigade för att sedan begagna sig av deras röster vid stadsfullmäktig- och landstingsval. Mötet beslöt att fasthålla vid den ståndpunkt som uttryckes i Landsföreningens stadgar § 1.

"Blodet ropar."

Av Frigga Carlberg.

Det var en mor med en stor skara barn, som hade det mycket trångt och svårt. Hon gav dem sin ömhet, sina leenden och sina tårar, sitt arbete och sin kraft, men allt detta räckte icke till för att skydda dem för livets brutalitet.

Barnen hade också en far, men hans hörsel hade tagit skada av larmet från ångvisslor och maskinsurr, stridslurar och trumpetskall, så att han icke kunde uppfatta ljudet av svaga röster, och hans ögon voro riktade på stora och högtflygande mål, så att han icke gav akt på det späda, spirande livet vid sin fot, hur det trampades ned som vissnat gräs.

Men modern såg det. Hon var van att syssla med det som var svagt och hjälplöst och hennes hjärta blödde av sorg över hennes vanmakt. Hon såg farorna som hotade barnen, hotade dem till liv och lem, till ande och själ, och i sin ångest vände hon sig till fadern med bön om rätt att hjälpa dem.

— Ser du icke — kved hon — hur elden bryter ut över deras huvud? Låt mig hjälpa dem.

— Men han såg ingenting, och då hon ville skynda till sina barns räddning, hejdades hon av en kraftig hand.

— Du är ju kvinna.

Sant. I detta ord låg vanmakt, låg befrielse från ansvar, men icke befrielse från sorg och hon grät i stum förtvivlan.

Ären gingo och allt starkare blev moderns känsla av förnedrande maktlöshet inför barnens nöd och hon sporde:

— Ser du icke faran som hotar dem, huru lågorna vilja sluka dem?

— Nej, det ser jag icke — svarade han överlägset och lät blicken fara över stadens tinnar och torn.

— Hör du ej deras klagan, deras rop om hjälp? bad hon i ångest. — Kan jag icke få skynda till deras räddning?

— Nej, jag hör intet av det du talar om. Du drömmer.

När hon grätit sina ögon nästan blinda över de förkolnade liken av barnen hon under smärta och ve fött till världen, närt med sitt hjärteblod och om vilkas framtid hon drömt ljusa och vackra drömmar, gick hon åter till fadern och frågade, hur hon skulle kunna få makt att rädda de andra, de som denna gång blivit skonade.

— Bed! sade han.

— Vem skall jag bedja? I tusende år har jag bedit, men ingen har hört min bön.

— Bed mig, Mannen! sade han stolt. — Hur skall jag kunna bedja så, att det blir dig till lags, herre?

— Samla all världens kvinnor och vaka och bed tillsammans i ödmjukhet

och tålmod, i säck och aska. När ni så bedit i hundra och åter hundra år, så kanske jag lyssnar till eder bön för att pröva om ni kan anses vara mogna.

— Men under tiden, herre? Medan vi bedja och vänta på bönhörelse, finnas så många som lida och gå under och som vi skulle kunna ha räddat.

Mannen hörde icke hennes tal, som överröstades av krigsfanfarer och vapenslammer.

I hundra och åter hundra år hade kvinnorna vakat och bedit, först några få men småningom allt fler och fler. Under de långa vänteåren hade de börjat tänka nya tankar.

"Mogna" hade mannen sagt. Hade icke tusentals års villigt och kärleksfullt arbete inom hemmets värld mognat kvinnorna för rätt att skydda de sina även i världen utom hemmet. Menade han att detta slags verksamhet endast mognat deras känsloviv och att det var deras tankeliv som behöfve mogna.

Så började de grubbla.
— Vem har givit mannen hans makt? undrade de.

— Gud? gissade en.

— Är det så — sade en annan — så gav Gud honom makten för att skydda det svaga och hjälplösa, men icke för att förtrycka det. — Hädelse! ropades omkring henne. — Har du glömt att

det är endast i ödmjukhet och tålmod vi bli bönhörda?

Häderskan böjde sitt huvud i stoffet och bad om tillgift.

Kvinnorna fortforo alltjämt att bedja. Gamla hade lämnat plats för unga, och dessa unga hade i sin tur med böjda ryggar och vita hår fått lämna sin knäböjande ställning utan bönhörelse, följda av nya skaror.

Slutligen kunde kvinnorna icke knäpa samman händerna till bön, därför att de måste hålla dem hårt tryckta över sina öron för att icke höra all gråt och klagan. Och de tvingade sig att tillsluta sina ögon för att icke se barnens lidanden.

— Det blir bättre — sade de med den optimism, som naturen nedlagt hos den, vars uppgift är släktets förnyelse.

— Mannen som är "mogen" styr nog allt till det bästa.

Ur denna tro väcktes de av ett skri, fasansfullare än alla de andra. Ångestropet från miljoner pinade själar och stympade kroppar — en hel värld i brand, i nöd och skuld och brott.

Kvinnorna bedja alltjämt, med händerna tryckta mot öronen för att slippa höra, ehuru blodet — deras barns blod — strömmar över deras händer. Men blodet ropar och de måste lyssna: — Mor, mor, detta kunde du — och endast du ha hindrat! Mor, varför kommer du icke till vår hjälp?

Men mor har endast tårar till svar.

L. K. P. R. och de sociala frågorna.

Diskussionen om L. K. P. R. såsom sådan bör taga ställning till andra sociala frågor väckte livligt intresse och inleddes av fru Anna Wicksell, som klart och koncist redogjorde för frågans innebörd. Enligt fru Wicksells tanke sönderföll den i tre delar:

1. De rena kvinnofrågorna, till vilka talarinnan räknade sådana frågor som pensionslagstiftningen, äktenskapslagarna m. fl. Med avseende på dessa ansåg fru Wicksell att L. K. P. R. inte bara har rätt, utan även skyldighet att ta ställning till dem.

2. Partiskiljande frågor, vari inbegripes sådana rent politiska frågor, som bilda konsekvensen av ett partis grundåskådning. Med dem bör L. K. P. R. inte befatta sig annat än rent upplysningsvis och inte ta ställning till dem.

3. De sociala frågorna, vilka inte äro direkta kvinnofrågor, men dock intressera kvinnorna såsom kvinnor, t. ex. freds-, nykterhets- och reglementeringsfrågan. De föreningar som upptagit dessa frågor på sitt pogram behöva i det dagliga arbetet ingen hjälp av rösträttsföreningarna som sådana, men under kristider kan en hastig uppställning fordras. Talarinnan pointerade med avseende på dessa senare frågor, att när det gäller undantagsförhållanden, bör man ha rätt att vara med om undantagsåtgärder.

Efter en stunds livlig diskussion enades mötet om följande uttalande:

"Centralstyrelsen anser att de egentliga kvinnofrågorna så att säga äro innefattade i frågan om politisk rösträtt för kvinnor och att följaktligen L. K. P. R. såväl som lokalföreningarna äga rätt och plikt att arbeta för dessa frågor på samma sätt och med stadgenliga inskränkingar som för rösträttsfrågan.

Beträffande åter sådana sociala och humanitära strävanden, som utan att vara rena kvinnofrågor dock särskilt intressera kvinnorna, såsom exempelvis nykterhetsfrågan och fredsfrågan, anser centralstyrelsen att L. K. P. R. icke bör delta i den ordinarie propagandan för dessa frågor, men att i fall under kristider någon undantagsåtgärd behöves vidtagas och vår organisation anmodas att understödja åtgärden, detta bör tillåtas, i fall kvalificerad majoritet inom centralstyrelsen uttalar sig härför.

Vad åter lokalföreningarna beträffar, må de själva avgöra lämpligheten av ett medverkande i dessa frågor även under normala förhållanden. Dock bör vid beslut härom alltid fordras $\frac{2}{3}$ majoritet."

I den diskussion som följde på den av fröken Elisabeth Nilsson, Kristianstad, föreslagna och inledda frågan: Böra rösträttsföreningarna utvidga sin verksamhet i mera social riktning? påpekades vikten av att F. K. P. R:s medlemmar upplysas i alla möjliga sociala frågor, som ounggängligen måste komma under debatt när kvinnorna en gång få inflytande på statens styrelse. Uttalandena gingo i den riktningen, att F. K. P. R. fortfarande såsom hittills böra arbeta i social riktning, med huvudvikt fäst vid upplysningsarbetet.

L. K. P. R. och fredsarbetet.

Över detta ämne höll fröken Anna Whitlock ett varmt och medryckande föredrag, vari hon gav en skildring av krigets fasor och de olyckor som drabbat så många länders befolkning. Fröken Whitlock ansåg att kvinnorna ha en mycket stor mission att fylla i arbetet för freden och att det måste bli de neutrala ländernas kvinnor som gri-

pa sig detta verk an. Utan Sveriges hållning 1905 hade trekungamötet i Malmö aldrig kommit till stånd och det har dock varit den stjärna, som upplöst Nordens mörka vinterhimmel med sitt sken. Den diskussion som följde visade att inledarinnans ord vunnit livlig ankläng hos de närvarande.

Åtgärder för L. K. P. R:s lokalföreningar.

Fröken Elin Wahlquist talade om vad som kan göras för att underlätta samarbetet mellan kvinnorna i rösträttsföreningarna och gjorde en resumé av sina erfarenheter på detta område. I allmänhet uttalades i den diskussion som följde vikten av att söka behålla de medlemmar man hade inom föreningarna och att genom möten, föredrag och personlig agitation uppehålla deras intresse för rösträtten. Man uttalade sig även för önskemålet att anskaffa resetalare, vilka skulle ha till sin uppgift att besöka de olika lokalföreningarna, bistå dem med råd och dåd och elda upp intresset där det visat sig tynande.

Rusdrycksförbud under kristiden.

Till sist antog centralstyrelsen på förslag av fru Augusta Widebeck, Strängnäs, och fru Ellen Hagen, Uppsala, enhälligt följande resolution:

"I vida kretsar ha de abnorma förhållanden, som det nu pågående världskriget skapat i vårt land, dyrtid, arbetslöshet och stor fattigdom, väckt allvarliga bekymmer. Upprorande är det dock att under en ekonomisk kristid som den nuvarande, då stat och kommuner nödgas anslå ansenliga belopp till understöd åt fattiga och nöd och armod råda i otaliga hem, det skall få ske att de knappa tillgångarna fördas på rusdrycker.

Det torde icke kunna bestridas att under sådana undantagsförhållanden som de förhandenvarande ett tillfälligt rusdrycksförbud skulle kraftigt bidra till hindrande och avhjälpande av mycken nöd i landet. På grund härav, och med särskild tanke på mödrarna och barnen, vill centralstyrelsen i L. K. P. R., samlad till årsmöte, uttala sin anslutning till de framställningar om rusdrycksförbud, gällande intill dess normala förhållanden inträda, som i dessa dagar av nykterhetsorganisationerna med talrika instämmanden av andra vänner till folknykterhet frambäras till regering och riksdag."

På förslag av fröken Grönfeldt beslöt mötet att på grund av den långt framskridna tiden stryka det sista ämnet på programmet.

Sedan fröken Bergman avtackat fröken Whitlock, sekreterare och kommitéer och fru Augusta Tønning framfört centralstyrelsens tack till V. U. och särskilt till dess ordförande, avslutades centralstyrelsemötets enskilda förhandlingar.

Telegram ingingo till centralstyrelsemötet från redaktör Karl M. Lindh, Gävle, fru Martina Bergman-Osterberg, England, fru Frigga Carlberg, Mösseberg, fröken Sigrid Kruse, Karlskrona, och fröken Hildur Öijer, Göteborg.

Antalet närvarande medlemmar hade uppgått till 93. Bland de föreningar, som voro representerade, var även Arvidsjaur, vilket har sitt särskilda intresse, då man betänker att Arvidsjaur ligger 8 mil från närmaste järnvägsstation.

Samkvämet på Strand Hotell.

Det möte, som i förening med ett festligt samkväm ägde rum på Strand Hotell lördag afton klockan halv 8, blev en

högtidlig och stämningsfull avslutning på ett par dagars arbetsfylld samvaro, vilken i hög grad varit ägnad att stärka de band som sammanhålla rösträttskvinnorna inbördes, och som säkert av alla närvarande kommer att bevaras i tacksam hågkomst. De inemot 300 deltagarna i aftonens möte hälsades välkomna av Landsföreningens ordförande, som i några korta ord motiverade valet av ämne på programmet för aftonen och överlämnade ordet till d:r Gulli Petrini, som inledde sitt föredrag om

Kvinnorna och kriget

med att framhålla de fasor som den senaste tiden medfört. Vi hade hoppats att kriget genom sina ohyggliga mordverktyg och allt vad det kostat skulle visat sig vara utförbart, men i stället för att handla klokt visade sig människorna gripna av vanvett. Och om folken icke själva velat ha krig, desto hårdare faller domen över dem, som åvägabragt detta. Vad vi med säkerhet kunna påstå är, att det är männens krig och inte kvinnornas, och dock är det kvinnorna som hårdast drabbas av dess följder. Visserligen strida de inte, men de mördas utan att kunna försvara sig. I de krigförande länderna ha kvinnorna fått sköta människans dagliga gärning och allt hjälparbete har fallit på deras lott. Efter att ha påpekat den samhörighet som enat kvinnorna i detta arbete för fosterlandets bästa, skildrade d:r Petrini det sätt på vilket kvinnorna sökt förebygga de olyckor, som måste bli en direkt följd av kriget. Trots kriget ha kvinnorna varit i stånd att upprätthålla de internationella förbindelserna och känt det som en bjudande plikt att bevara objektiviteten. Minst lika viktigt som kvinnornas nödhjälpsarbete har deras arbete mot förstörelsen av de andliga värdena varit. De ha förställt att höja sig över nationalhatet och fört humanitetens och det ideellas talan. D:r Petrini hoppades att kvinnorna måtte följa sin egen genius och inte låta locka sig av de synpunkter, som i dessa upprörda tider behärska så många män, och att de aldrig måtte glömma krigets eviga vanära.

Sedan applåderna efter d:r Petrinis väckande föredrag tystnat, bestogs talarstolen av fru Emilia Broomé, som inledde sitt föredrag om

Kvinnorna och freden

med frågan om kvinnorna kunde tänkas arbeta för ett varaktigt fredstillstånd och härpå trodde sig talarinnan kunna svara ett hoppfullt ja. Allt vittnar om att kvinnornas samhällsarbete är uppbyggande och deras mål under det nuvarande kriget har varit fredens återställande, ett mål, som för dem blivit en oavvislig plikt. Fru Broomé påpekade de initiativ som redan tagits av kvinnor i den riktningen och erinrade om de medlingsförsök som i de olika länderna vidtagits för att bringa kriget till en snar avslutning. Tanken på en kvinnornas fredskongress föddes redan under fransk-tyska kriget och visade att samlingen kring fredstanken länge varit karaktäristisk för kvinnorna. Deras internationella förbindelser ha även upprätthållits på ett beundransvärt sätt. Kvinnorna ha tillräckligt med spänstighet, mod och hopp för att över det nuvarande mörkret se framåt mot ett ljusare tillstånd och de känna sin plikt gentemot framtiden. Deras ansvar för samhällsuppgifterna är starkare än förr och de ha även större maktmedel till sitt förfogande. Talarinnan hoppades, att det fredsslut, som en dag kom-

mer till stånd, inte måtte förödmjuka eller krossa någon nation, utan byggas på sådana villkor, att ett närmande folken emellan blir möjligt. Efter att ha berört krigets ödesbringande verkningar såväl i ekonomiskt som rashygieniskt hänseende samt dess oförenlighet med nu rådande rättsbegrepp, framhöll fru Broomé, att vi måste åvägabringa att rättens och inte våldets principer bli gällande bland folken. Fredsslutet måste bli ett uttryck för en varaktig fred och för folkens fria självbestämmanderätt. Kunde kvinnorna samlas till en stor, gemensam ansträngning och förverkliga det gamla ordet om frid på jorden, skulle de ha utfört en världshistorisk bragd, stoltare än dem som varit föremål för en manlig hjältedrom.

Efter att ha tackat talarna för deras utomordentliga anföranden och auditoriet genom kraftiga applåder givit sitt bifall tillkänna, uppläste ordföranden följande resolution, som av de närvarande med acklamation antogs:

"Kvinnor från hela Sverige, samlade i huvudstaden med anledning av L. K. P. R:s centralstyrelsemöte, vilja i känslan av det pågående världskrigets oerhörda tryck uttala sin solidaritet med varje strävande att uppnå en snar, god och på varaktiga grunder byggd fred samt beklaga att vi icke kunna stödja dessa strävanden jämväl med kraften av den fulla politiska medborgarrätten."

Omedelbart efter resolutionen upptogs kollekt för avlönanDET av en resetalare, en fråga vars vikt dryftats under dagens förhandlingar och den gav det vackra resultatet av kr. 176:78, vilken summa blev en grundplåt till en fond för resetalare.

Fröken Gerda Frisell utförde därefter på ett vackert och känsligt sätt åskilliga sånger, bland vilka Stenhammars Sverige väckte särskild ankläng och av de närvarande åhörades stående.

Sedan slogos dörrarna till matsalen upp och tesupé intogs under livlig och animerad stämning. Tal hölles av d:r Karolina Widerström och fru Augusta Widebeck, och telegram upplästes. Den angenäma festen avslutades vid 11-tiden med ett en dubbelkvartett sjöng K. G. Ossian-Nilssons rösträttsång "Håll ut din tid" med musik av fru Malla Grönlund och kompositören skötte själv pianoackompanjemanget.

Meddelanden från V. U.

1. Verkställande utskottet har till sekreterare i L. K. P. R. återvalt fru Ezaline Boheman, till kassaförvaltare, fröken Thorborg Widebeck och till biträdande sekreterare d:r Gulli Petrini.

2. I årsberättelsen för 1914 komma att införas tabeller över stadsfullmäktigvalen 1914. För att föreningsordförande i de städer, där stadsfullmäktigval ägt rum, skola i tid kunna förskaffa sig nödiga uppgifter, meddelas här nedan vad tabellerna skola innehålla:

- 1) Antal kommunalt röstberättigade män;
- 2) Antal kommunalt röstberättigade kvinnor;
- 3) Antal män, som begagnat sin rösträtt;
- 4) Antal kvinnor, som begagnat sin rösträtt;
- 5) Antalet röster, som avgivits av män;
- 6) Antalet röster, som avgivits av kvinnor;
- 7) Antalet valda kvinnliga stadsfullmäktige och vilket parti, som valt dem.

Se vidare L. K. P. R:s årsberättelse för 1912. Formulär, att ifyllas och insändas till L. K. P. R:s sekreterare, komma att medfölja nästa cirkulär. Med detta följer även, enligt centralstyrelsemötet fattat beslut, formulär till lokalföreningarnas årsberättelser.

Östermalms Sjuk-, Vilo- & Förlösningshem

12 Floragatan STOCKHOLM, 2, 3 o. 4 tr. (hiss). Telefoner: Riks 90 12. Allm. 12 50.

Läget för sjuk-, vilo- och förlösningshemmet är tyst och ostört. Soliga rum. All nutida komfort. Operationsrum. Badrum, med fullst. elektr. ljusbad, med eller utan massage, även för andra än hemmets patienter. De strängaste fordringar på hygien uppfyllda. Telefoner i varje våning. Gott dietiskt bord. Fritt val av läkare och ackuschörka.

Ref.: D:r E. O. HULTGRÉN, D:r ARTHUR FÜRSTENBERG, D:r ARNOLD JOSEFSON. Föreståndarinna HILMA FREDLUND, i. d. föreståndarinna vid Stockholms sjukhem, Skuru o. vid Drottninghuset.

“Frid på jorden, mänskorna en god vilja.”

En julhälsning från engelska kvinnor till tyska och österrikiska.

Ett öppet brev med ovanstående motto och undertecknat av hundra kända engelska kvinnonamn, däribland flera rösträttskvinnors, har blivit sänt till kvinnorna i Tyskland och Österrike. Det är ett vackert vittnesbörd om den högre livssyn, som under världskrigets fasa behärskar många av Europas kvinnor och höjer dem över det som söndrar deras nationer. Det lyder:

Systrar!

Fastän vi endast kunna nå er genom pressen, känna vi dock ett behov att till denna sorgliga jul sända en hälsning. En julhälsning! Det ordet låter ju som ett lån för en värld invecklad i krig, men varför skulle inte de ibland oss, som ivrat för och ännu ivra för fred, få sända en hälsning till dem som besjulas av samma känslor som vi själva. Låt oss inte förgäta att vår ångest inför det som timar binder oss samman och att vi haft samma sorger och lidanden att genomgå. Oskyldiga offer för tillfälligheternas grymma lek, utslungade på de mänskliga lidelsernas upprörda hav, måste vi kasta ankare vid de kuster, där som orubbliga klippor stå de eviga sanningarna — Kärlek, Fred, Broderskap. Vi besvära er att tro, att vad som än må hända, hålla vi dock fast vid vår tro på fred och sänna mellan nationerna, och ehuru våra styresmän förklarat fiendskap emellan oss lyda vi den högre lag, som bjuder oss att älska våra medmänniskor.

Ehuru våra söner sändas ut att slakta varandra och våra hjärtan sönderslitas i medvetandet härom, vilja vi dock icke låta smärtan fresta oss att svika vår gemensamma kvinnliga känsla. Ingen bitterhet skall grumla våra sinnen när vi bevittna det sorgespel som kostat oss våra söners blod, intet hat skall fördunkla deras hjälteoffer. Vi ha felat å ömse håll, misstag ha blivit begångna som vi alla djupt beklaga, men låt oss inte sätta tro till alla de falska rykten som kommit i omlopp. Vi hoppas att det skall minska er oro att få veta, att vi göra allt vad som står i vår förmåga att mildra krigsfångarnas öde, och vi äro förvissade om att ni, i er mån, göra detsamma för våra landsmän i Tyskland och Österrike. Behärskas inte ni av samma känslor som vi inför detta oerhörda slaktande och betrakta det som en skamfläck för vår kultur och religion? Och ännu större är den fasa vi känna vid tanken på alla oskyldiga offer, de oräkneliga kvinnor och barn, åldringar och sjuka, som i de härjade landsdelarna i öster och väster äro utsatta för hunger, farsoter och död. Erfarenheten har lärt oss, vi sågo det i Sydafrika och senast i Balkanriket, att krigets förbannelse hårdast drabbar dem som icke kämpa med i leden, och vi kunna inte uthärda den synen. Är det inte vår uppgift att bevara liv? Bjuder oss inte både förnuft och mänskligt kärlek att förena oss med kvinnorna i de neutrala länderna och besvärja våra styresmän att hindra vidare blodutgjutelse? Med vårt hjälparbete, hur vittomfattande det än är, kunna vi endast nå ett fåtal. Kunna vi lugnt sitta och åse hur människor dö i tusental, utan att i mänsklighetens namn göra något för att rädda dem? Endast på ett sätt kunna vi göra detta. Vi måste alla, genom att vädja till förnuft och klokhet, yrka på att fred må bli slutet.

I sista instansen måste ju dessa båda faktorer bli avgörande, borde man inte då räkna med dem redan nu, då det gäller att rädda Europas kvinnor och barn såväl som dess män. Genom vapendänet och kruströken skönja vi redan skaldens vision och höra hur "hundratals nationer hälsa Fredens, Kärlekens och Barmhärtighetens ära". Mätte julen bringa den tiden närmare oss. Friden på jorden är försvunnen, men genom att förnya vår tro på dess förverkligande skall julen stärka både Er och oss och hela kvinnoeliktet i en gemensam strävande efter dess återkomst.

Kvinnan i Tusen och en natt.

Av professor O. E. Lindberg.

(Forts. från 1914 n:r 21.)

Vi sågo i nästföregående artikel, att det nog finnes även intelligenta och förslogna män i vår berömda sagosamling. Men det blir dock så, att kvinnan här för mannen är den hjälp, till vilken han sig »hålla må», för att tala med 1 Moseb. Det gives knappast en enda större berättelse i 1001 natt, där icke detta kommer till synes. I många fall är den manliga hälften här verkligen hjälplös utan henne. Och hon utvecklar en lika klok och fiffig som utomordentligt älskvard förmåga att hjälpa honom till rätta i hans tusende bekymmer och vidriga öden — hon må vara moder, syster, maka eller slavinna — hon må vara sultaninna eller en fattig dagakarls hustru — hon må vara en vanlig människa eller en trolsk djinn, tillhörande en överskyddad värld.

Vilken utomordentlig både vishet och fyndighet förmår hon icke härvid lägga i dagen! Jag behöver blott erinra om *Morgiana* i historien om »Ali Baba och de 40 rövarne» — en överdådigt intelligent och förslogna slavinna, vilken för sina stora förtjänster om sitt husbondefolk också belönas med friheten samt med att bli deras söner maka. Eller låtom oss taga som exempel den unga bruden *Azize* i ramberättelsen »Tadj Elmuluk och prinsessan Dunja» — en kvinna som älskar passionerat och in i döden sin lagliga make, *Aziz*, vilken behandlar henne trolöst och i hög grad ovärdigt, men som hon det oaktat tjänar och går tillhanda på det mest uppförande sätt i hans strävan att bli förenad med den listiga och dåliga *Delilas* dotter, i vilken han dödligt förälskat sig. Härvid ådagalägger hon en rent av häpnadsväckande fyndighet och skicklighet i att för sin hjälplöse och förtvivlande make tolka hans illpariga älskarinnans tysta teckenspråk.

En annan synnerligen vaken och intelligent kvinna är *Zumurrud* i berättelsen »Ali Schar och Zumurrud». Hon förtjänar sitt namn, som betyder »smaragd». Vilken klok och på samma gång uppförande »mannahjälperska» är icke också en av »de 10 systarna» i sagan »Hassan från Bosra och djinnkungens dotter»? Vilket mått av vishet och snarfyndighet besitter icke den unga tärnan i den lilla romansen om »Nuschirvan och den kloka flickan»? o. s. v.

Men vem skulle väl kunna tänka sig, att många av 1001 natts kvinnor ej blott äro intelligenta och visa, utan även lärda! Så är emellertid fallet. Vi hava verkligen här kvinnoemancipationen, fast — det må erkännas — en sådan för det mesta i *bojor*. Kvinnoemancipation i *bojor*? Det är ju en gåta! Därmed förhåller det sig på följande sätt.

Först vill jag erinra om, att den tidens Islam i mångt och mycket hade en annan uppfattning av kvinnan än den ortodoxa mohammedanismen till och med i våra dagar. Då jag för ett dussin år sedan var i Algier, förklarade en både lärd och ädelsinnad berbisk professor vid den islamiska medresan eller högskolan därstädes på min fråga, varför hans dotter varken fick lära sig läsa eller skriva, att »sådant endast fördärvade och demoraliserade kvinnan». 1001 natt har många århundraden före detta ögonblick en helt annan och ljusare uppfattning om betydelsen och värdet av kvinnans bildning och kunskapsförvärvande. Hade man blott råd att giva sina döttrar en fin och till och med lärd uppfostran — så var detta långt ifrån av ondo.

Men nu till *kvinnoemancipationen i bojor!* Den är ett motstycke till slavemancipationen hos romarne i Cesarernas dagar. Den romerske ädlingen av börd eller av mammon var ofta för lat att förskaffa sig »bildning». Ägde han då en eller flere slavar med god begåvning, erhöles dessa vanligen både elementär och vetenskaplig undervisning för att utgöra sin herres huvud och lexikon. Det var så den store *Epiktet* blev en berömd filosof.

På visst sätt likartad var slavinnans behandling i Islam under den tid, till vilken 1001 natts lärda kvinnor äro att hänföra, ehuru motivet var i någon mån annorlunda. Den furste eller förmögne överklassare, som önskade sig och hade råd att hålla ett större harem, var naturligtvis angelägen att förvärva sköna kvinnor för detta. Men om han var aldrig så litet intresserad för personlig kultur, ville han lika ivrigt, att de skulle vara, om möjligt, fulländade bildade både i konst och vetenskaper, sådana som tiden förmådde prestera dem. Slika kvinnor betingade ofta fabulöst höga priser på slavmarknaden, ja uppvägdades stundom med guld till hela sin volym. Och det förstas av sig självt, att slavagenterna uppbjödo all sin ekonomiska kraft — och den var vanligen ganska stor — på att förskaffa sköna och begåvade kvinnor, som de lyckats uppbjoda, all möjlig intellektuell utbildning.

Vi förstå även, att en dylik fint bildad och lärd slavinna kunde komma att göra stor lycka i världen. Hon behärskade snart både männen och tiden. Hade hon en gång väl fått makt med en furstes, en sultans hjärta, så lägo alla på knä för henne. Hon ledde icke sällan historien på ett sätt, varom hävdtecknarne knappast hava mer än en aning. Tusentals olycksaliga stats- och regeringshandlingar avvärdades på hennes visa råd eller av den bedjande tåren i hennes bedärande öga, om hon var god. Var hon återigen godtycklig och ränkfull, så behövs det icke mer än en oskyldig försummelse hos en dignitär, en nyck hos en av hennes gunstlingar, eller ett tillfälligt vredesutbrott, som omständigheterna framkallat hos henne, för att förtjänat män skulle störtas eller undanrödjäs. Liv och död berodde ofta av ett enda ord från hennes sköna läppar. När dessa tre ting förena sig hos kvinnan: skönhet, intelligens och kunskaper, då är hon en respektabel makt även — i *bojor*.

Här kan nu icke komma i fråga att utförligen teckna den *lärda* kvinnan i 1001 natt. Blott ett par exempel! Jag erinrar då först om den förutnämnda *Enis Edjelis*, om vilken slavhandlaren vid hennes utropande till slav försäkrar, att hon är förfaren i skönskrivning, grammatik, lexikografi, utläggning af Koranen, grunderna i juridik och teologi, medicin och kalendarisk kunnighet samt i behandling av flere musikinstrument. Även den förut omnämnda slavinnan *Zumurrud* prisas för att kunna »recitera den härliga Koranen enligt de 7 läsesätten och de höga traditionerna enligt den autentiska texten; och hon skriver 7 handstilar och är hemma i flere kunskapsbranscher än den lärdaste doktor. Än vidare äro hennes händer bättre än guld och silver. Ty hon förfärdigar sidengardiner, som hon säljer för 50 dinarer stycket». »Lycklig den man!» utbrister slavmäklaren, »som äger henne i sitt hus!»

Men det var, som nämnt, dock ej

Idunpriset till fru Elisabeth Anrep-Nordin.

Iduns kvinnliga akademi har tilldelat fru Elisabeth Anrep-Nordin Idunpriset för år 1915 och därmed belönat en kvinnogärning, som är värd det varmaste erkännande. Det är åt dem, som i ordets bokstavliga mening stå på livets skuggsida fru Anrep-Nordin ägnat sin tid och sina krafter, och hennes mål har varit att av dem som lida under lysets börda skapa nyttiga samhällsmedlemmar.

År 1886 grundade fru Anrep-Nordin det första lilla skolhemmet för blinda och dövsstamma med 4 elever i Skara, där hon på den tiden var bosatt. Tack vare hennes energi och tålmod i ett arbete, som säkert mer än något annat sätter krafterna på prov, har det nu utvecklats till en fullständig läro- och vårdanstalt för blinda som äro dövsstamma eller sinnesslöa. Skolan, som numera kallas Drottning Sofias stiftelse, är förlagd till Vänersborg, men kommer inom den närmaste framtiden att flyttas till närheten av Lund, där den nya byggnaden, till vilken riksdagen beviljat över en halv miljon kronor, redan står färdig. Fru Anrep-Nordin är alltjämt skolans föreståndarinna och hennes banbrytande arbete har krönt med den framgång det i så rikt mått förtjänat.

Nyvalda kvinnliga stadsfullmäktige.

I *Huskvarna*: fröken Gerda Planting-Gyllenbåga (de frisinnade).

I *Trelleborg*: fru Nordengren (socialdemokraterna).

Kvinnor i kommunalförvaltningen.

I *Borgsjö* socken äro följande kvinnor invalda:

I *fattigvårdsstyrelsen*: fru Maria Widgren med fru Alma Pettersson som suppleant.

I *Östersund* har kyrkostämman invalt:

I *folkskolestyrelsen*: fröken Elin Holm.

ensamt slavinnorna, som kommo i besittning av bildningens välsignelser. Även furstinnor, de förnåmes och rikets döttrar, erhöles ofta fin och även lärd uppfostran. Så betygar i den ovan anförda berättelsen om »Omar Ennuman och hans söner Scherkan och Dulmekan» prinsessan *Nuzhet Ezzeman*, som blivit bortrövd, om sig själv: »Jag känner Koranen; jag är också bevandrad i filosofi och medicin samt i läkaren Galeni Prolegomena och kommentarier över Hippokrates' principer; och jag har kommenterat så väl honom som Ibn Beitar; jag har studerat (filosofen) Avicennas verk»; »jag kan lösa gåtor» och föreläsa över geometri, och jag är skicklig i anatomi; jag har läst Schafi-sektens böcker och profetens (muntliga) traditioner; jag är väl bevandrad i grammatik och kan disputerade med de lärde och resonera om alla slags vetenskaper; jag är vidare förfaren i logik, retorik och matematik» och jag känner alla dessa vetenskapsgränar grundligt».

Detta är mer än någon professor i våra dagar vågar åtaga sig att svara för. Men fordringarna voro andra den tiden. I alla händelser vill 1001 natt genom dessa och andra skildringar av lärda kvinnor tydligt inskärpa, att den anser det kvinnliga släktet fullt så kapabelt som någonsin det manliga av upplysning och vetenskaplig bildning.

(Forts.)

Advokattfirman ÅKERBERG och SCHRÖDER
Luntmakaregatan 7 (hörnet av Kungsg.) Stockholm.

FAMILJERÄTT

(Arvs- och Aktenskapstvister, Boskillnader, Testamenten) samt övriga juridiska uppdrag.
FERM EXPEDITION. MODERAT ARVODE.

